

OSTALI ČLANCI

HRVATSKE RIJEKE U ETNOGRAFSKO – TOPOGRAFSKO – STATISTIČKIM STUDIJAMA IZ PRVE POLOVINE 19. STOLJEĆA**CROATIAN RIVERS IN ETHNOGRAPHY – TOPOGRAPHY – STATISTICAL STUDIES FROM THE FIRST HALF OF THE 19TH CENTURY****Vlatka Leskovec**Zapoljska 37
Hr-10 000 Zagreb
vleskove@inet.hr

Primljeno/Received: 25. 4. 2011.

Prihvaćeno/Accepted: 7. 10. 2012.

Rad ima dvije pozitivne recenzije

Pregledni rad

Reviews

UDK / UDC 553.623 (497.5-3) 091 Hrvatske rijeke

Sažetak

Članak se bavi opisima i analizama hrvatskih rijeka u etnografsko – topografsko – statističkim studijama iz prve polovine 19. stoljeća. Takve opsežne studije su vrlo česte u europskim zemljama od kraja 18. stoljeća, a pokušavaju na znanstveni način opisati kraj kroz koji njihovi autori putuju ili u kojem borave, odnosno, njegove geografske, geološke i klimatološke osobine, svakodnevni život tamošnjeg stanovništva i njihove običaje i povijesnu baštinu. Nastaju i u Habsburškoj Monarhiji. Tamošnji radovi obuhvaćaju hrvatske pokrajine. Naravno da su autori i studije iz Monarhije utjecale na naše autore, poput Dragutina Seljana, prvog koji je u svom radu primijenio europske modele.

Ključne riječi: rijeke, etnografsko – topografsko – statističke studije, 19. stoljeće**Key words:** rivers, ethnographical – topographical – statistical studies, 19th century**UVOD**

Ekosustavi voda zauzimaju najopsežniji životni prostor na zemlji.¹

Istraživanje rijeka je neophodno kao i istraživanje ostalih ekoloških činitelja u povijesnim izvorima. Važnost uloga rijeka je od iznimnog značaja za proučavanje lokalne zajednice ili grada jer njihov život uvelike zavisi, i oslanja se, na obližnje izvore i rijeke. Dapače, mnoga od tih naselja su niknula upravo zbog blizine rijeke ili potoka. Život zajednice direktno ovisi o rijeci u više vidova, a najvažnijom smatram direktnu vezu rijeke i plodnosti okolnog područja, a o čemu ovisi razvoj privrede te zajednice.

ETNOGRAFSKO – TOPOGRAFSKO – STATISTIČKE STUDIJE U PRVOJ POLOVINI 19. STOLJEĆA

Krajem 18. i početkom 19. stoljeća u svijetu i u Europi mnogi se autori posvećuju prikupljanju etnografskih, topografskih i statističkih podataka koji opisuju svakodnevni život ljudi i njihovu

¹ Mate Matas, *Geografski pristup okolišu*, Petrinja, 2001., 56.

kulturu te koje poslije publiciraju u obliku knjiga, enciklopedija i leksikona. I u Habsburškoj Monarhiji su brojni autori pokazali interes za takav rad, poput Ch. Andrea, S. Bechera, J. Csaplovicsa, K. Czoerniga, J. A. Demiana, J. Engela, R. Froehlich, C. B. Hietzinger, J. M. Liechtensterna, L. Luce, P. Magde, F. W. Schuberta, M. Schwartner, J. Theila i dr., dok su onodobne značajne edicije te vrste »Geographisch – statistisches Landwoerterbuch des oesterreichischen Kaiserthumes« (1827.), »Topographisches Lexicon« (1823.) i »Ritters geographisch – statistisches Lexicon« (1947.). U pravilu, ti radovi obuhvaćaju i hrvatske pokrajine. Naravno da su autori iz Monarhije utjecali na rad naših pisaca koji su pretendirali tom žanru, poput Dragutina Seljana, prvog koji je primijenio europske modele u vlastitom djelu, »Zemljopis pokrajina ilirskih ili Ogledalo zemlje« iz 1843.² Svi ti radovi su svojevrsna istraživanja i kao takvi predstavljaju povijesne izvore.

U *Danici* se također javljaju radovi srodne tematike, a pišu ih autori iz susjednih zemalja ili autori iz Hrvatske koji opisuju svoje lokalne sredine. Među njih spadaju »Geografično – statističko opisanje kneževine serbske«³, »Topografičko opisanje Bosne«⁴ i »Opisanje Czerne Gore«⁵ te radovi iz naših krajeva »Krapina«⁶, »Razvaline od grada Zelina i tamošnja špilja«⁷ i »Put u Senj«⁸ Ivana Kukuljevića Sakcinskog.

Sve te studije su također utjecale na prvu anketu takve vrste u nas. To je topografsko – etnografsko – statistička anketa (tzv. *Kukuljevićeva anketa*) iz 1850. godine. Pod taj pojam ubrajamo upitnike (izvori navode *skrižaljke*) *Društva za jugoslavensku povestnicu i starine*, točnije, 821 primjerak obrazaca tabela tiskanih u tiskari Ljudevita Gaja i ispunjenih podacima koje su u njih upisivali lokalni župnici ili parosi. *Anketa* obuhvaća civilnu Hrvatsku i Slavoniju i Vojnu krajinu te grkokatoličke župe iz Dalmacije Baljke, Kričke i Vrliku. Tabele na aversu sadržavaju rubrike koje nose skupni naslov *Topografički opis mjesta*, dok revers nosi naslov *Topografički opis naroda*.⁹ Naredba za pokretanje *Ankete* je došla od državnog vrha jer je vlasti bilo neophodno imati te i takve podatke zbog buduće modernizacije zemlje.¹⁰ Visoka banska vlada je stoga 11. travnja 1850. uplatila *Društvu* 1000 fr. u tu svrhu.

U ovom radu ću se ograničiti na djela Johanna von Csaplovicsa, Pala Magde, Carla Bernharda Edlen von Hietzingera i J. A. Demiana, jer smatram da njihove studije imaju u podjednakom omjeru zastupljene etnografiju, topografiju i statistiku, dok u analizama većine drugih autora prevladava statistika. Sva četvorica navedenih autora su državni dužnosnici i u svojim radovima opisuju i analiziraju zemlje i krajeve u kojima ili žive ili služuju, a podatke sakupljaju vlastitim putovanjima i istraživanjima. No, istodobno su svjesni radova dugih autora koji se bave istom tematikom. Citiraju ih, koriste njihove podatke ili ih, pak, kritiziraju. U predgovorima svojih djela obrazlažu motive koji su ih potakli na pisanje ovakvih opsežnih i kompleksnih studija. Csaplovics kaže da je »promatranje

² Knjiga je tiskana u tiskari Ljudevita Gaja, a odmah nakon izdavanja zabranila ju je austrijska cenzura. Zbog zabrane knjige Seljan je morao napustiti mjesto prefekta u plemićkom konviktu u Griču.

³ *Danica*, 1. 5. 1847., br. 18, 73. – 74.

⁴ *Danica*, 10. 3., 1842., br. 12, 46.

⁵ *Danica*, 16. 5. 1835., 75.

⁶ *Danica*, 1. 1. 1848., br. 1, 3. – 7.

⁷ *Danica*, 10. 9. 1842., br. 37, 146.

⁸ *Danica*, 18. 11. 1843., br. 46, 1.

⁹ Ivan Kukuljević 16. siječnja 1850. šalje pismo katoličkom biskupu zagrebačkom i senjskom, duhovnom stolu bosansko – đakovačkom i pečujskom, grkokatoličkom biskupu križevačkom i pravoslavnom episkopu karlovačkom i pakračkom u kojem, između ostalog, stoji da je »svakom državljaninu potrebito prije svega da pozna potanko onu državu, u kojoj se rodi ili u kojoj živi, što ipak nemože, ako neima dobar statističko – geografički pregled iste države«. Nastavlja da mi takvog djela nemamo te moli crkvene poglavare da tabele podijele lokalnom svećenstvu koje je u njihovoj domeni. – HDA, Bansko vijeće, 1849., kutija 15, br. 470/30

¹⁰ Banski namjesnik Mirko Lentulaj u siječnju 1850. poziva sve biskupe u Hrvatskoj i Slavoniji da svojim župnicima nalože »da žitelje svoje popišu«, a što će »služiti za statističko – geografički pregled zemlje«. – HDA, Urudžbeni zapisnik Banskog vijeća, 21. siječnja 1850., Pr. 470/30

stvorilo ideju za putovanjem, potragom, za jednom sistematskom i sveobuhvatnom etnografijom.¹¹ Uostalom, podnaslov njegova djela »Slavonien und zum Theil Croatien« je »Prilog za nauku o narodima i zemljama«. Hietzinger, pak, navodi da se treba služiti statistikom kao znanstvenom metodom.¹² Nadalje, drži da je za objašnjenje sadašnjosti nužno zagrabit duboko u prošlost. Dakle, nužna su objašnjenja, a ne puki opisi, i to objašnjenja svakog pojedinog gradivnog elementa države i/ili nacije.¹³ I naš Seljan u predgovoru svog djela piše da bez poznavanja prvenstveno zemljopisa i povijesti, ali i etnografije, jezikoslovlja, ekonomije, prava i statistike nije moguć napredak u društvu.¹⁴

Također je važno napomenuti da oni svoja djela posvećuju državnim vladarima, iz čega se može iščitati da mi je namjera upoznati vlast s problemima »na terenu«, ali i ukazati na moguća rješenja.

»GLAVNE RIJEKE«

Csaplovics naziva »glavnim rijekama Ugarske« Dunav, Dravu i Savu. Piše da su sve tri rijeke »vanjske« (*auslaendische*), pod što podrazumijeva da u Ugarsku stižu iz susjednih joj zemalja.¹⁵ Kao što sam već istaknula (vidi str. 2), Csaplovics je upoznat s radovima drugih autora iz Monarhije koji se bave istom tematikom. Drži da se Engel, Schwartner, Demian i Hietzinger previše oslanjaju na statistiku i povijesno istraživanje, dok on želi da njegova djela budu »slikovitija«.¹⁶

Pogledajmo kako te »glavne rijeke« tumače navedeni autori:

Dunav¹⁷

Izvire u Schwarzwald, a kroz cijelu Ugarsku teče vrlo mirno, samo između planina Banata i Srbije brže. Točnije, do Vukovara je tok miran, odakle počinje meandriranje. Tamo se u Dunav ulijeva Vuka.¹⁸ Od kraja siječnja do ožujka često poplavi doline Banata.¹⁹ Hietzinger slikovito piše da je Dunav krasan, veličanstven (*herrlich*) te da bismo ga mogli usporediti s Amazonom.²⁰ Demian svoj opis ove rijeke započinje konstatacijom da je nakon Volge druga po veličini europska rijeka te kao i drugi autori dodaje da joj je tok svugdje miran osim među planinama Banata i Srbije, gdje joj se korito sužava i gdje teče brzo. Kada poplavi koncem veljače i u ožujku, nestanu mali otoci koje je prije »sagradio«.²¹ Dragutin Seljan samo ukratko kaže da je Dunav »jedna od najznamenitih rekah u Europi« i da »granicu od Bačke, Slavonije i Banata načinja.«²²

Drava

Izvire u Tirolu te dijeli Ugarsku od Hrvatske i Slavonije. Glavna karakteristika koju Dravi pripisuju svi obrađeni autori jest da nigdje nema dovoljno visoku i čvrstu obalu, a jer je sačinjena od pijeska.²³ Sa Savom »ograđuje« zemlju koju su Rimljani zvali *Pannonia Valeria* te po njima se i okolni krajevi nazivaju Podravina, uz Dravu, odnosno, Posavina, uz Savu. Na udaljenosti dva sata

¹¹ Johann von Csaplovics, *Gemaelde von Ungern*, dio I., Pesth, 1829., 12.

¹² Carl Barnhard Edlen von Hietzinger, *Statistik der Militaergraezen des oesterreichischen Kaiserthums*, dio I., Wien, 1817., 12.

¹³ Ibid.

¹⁴ Dragutin Seljan, *Zemljopis pokrajina ilirskih ili Ogljedalo zemlje*, Zagreb, 2005., 51.

¹⁵ Csaplovics, *Gemaelde*, 58.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Hrvatska ima 137,5 km udjela u ukupnoj dužini Dunava, tj. 5% od 2 888 km. – Dunavska komisija, Budimpešta, siječanj 2000. – ožujak 2004.

¹⁸ Pal Magda, *Neueste statistisch – geographische Beschreibung des Koenigreichs Ungarn, Croatien, Slavonien und der ungarischen Militaer – Grenze*, Leipzig, 1834., 9.

¹⁹ Csaplovics, *Gemaelde*, 59.

²⁰ Hietzinger, *Statistik*, 82.

²¹ J. A. Demian, *Statistische Darstellung des Koenigreichs Ungern un dazu gehoerigen Laender*, dio I., Wien, 1805., 36. – 38.

²² Seljan, *Zemljopis*, 134.

²³ J. A. Demian, *Statistische Darstellung des Koenigreichs Ungern und dazu gehoerigen Laender*, dio II., Wien, 1806., 27.

hoda od Osijeka Drava se ulijeva u Dunav.²⁴ U blizini Save i Drave se nalazi puno »stajeće vode« (*stehendes Wasser*) koja loše utječe na kvalitetu zraka. Te močvare izazivaju mnoge bolesti pa vlada mišljenje da svaki došljak mora prvih godina imati groznicu/temperaturu. Sam Csaplovics potvrđuje tu tezu na vlastitom primjeru.²⁵ Isti autor tvrdi da je voda rijeke *kristallhell*, tj. kristalno bistra. Drava se često izliva iz korita, a zahvaljujući tim poplavama je plodna »svaka dolina« uz Dravu i Savu.²⁶ No, poplave su rezultirale brojnim pokušajima utvrđivanja nasipa. Godine 1811. je poduzeta akcija cjelovitog čišćenja i regulacije Drave²⁷, dok je u Đurđevačkoj pukovnici 1802. i 1803. na desnoj obali postavljen nasip »uz veliki trošak«.²⁸

Sava

Prema Demianu, Sava je glavna rijeka u Hrvatskoj. »Slavoniu od Bosne i zatim stranom od Srbije deli«²⁹. U Savu se ulijevaju Sutla, Krapina i Lonja s pritocima Zelinom, Čazmom, Glagovicom, Ilovom, Orljavom i Bosutom³⁰, dok Hietzinger navodi da su njezini lijevi pritoci Bosut, Struga, Orljava, Trnova, Ilova, Lonja i Čazma, a desni Una, Sunja i Kupa.³¹ U ravnica meandriira, a korito joj se sastoji od ilovače i sitnog pijeska.³² Tok joj se umiruje kod Siska, a prate ga močvare i šume s obje strane, no ima i planina do Stare Gradiške i Broda. Od 1733. postoji plan kako Savu učiniti plovnom. Godine 1812. je u Slavoniji prokrčena šuma uz Savu u dužini od 15 hvati (*Klafter*).³³ Duž cijeloga toka ima obavezno godišnju poplavu, no nekada se izlije i dva ili tri puta godišnje i tako okolno tlo čini vrlo plodnim. Kao i u slučaju rijeke Drave, izlivanje Save su natjerala vlast da planira izgradnju riječnog nasipa. U Gradiškoj i Brodskoj pukovnici je još prije sagrađen nasip te se sada želi postaviti i učvrstiti isti takav duž cijelu lijevu obalu. Poplave 1815. i 1816. su zbog nedovršenog posla napravile veliku štetu.³⁴ Kako Hietzinger na koncu mudro zaključuje, sve to zahtijeva upornost, snagu, ali i mirna vremena. A ti poduhvati će se dogoditi kada zajednički i lokalno stanovništvo i vlast uvide vrijednost i bogatstvo zemlje.³⁵

Ostale hrvatske rijeke

Mura, koja »Međimurje od ostale Ugarske deli«³⁶, uz tok čini plodno tlo te mnoga lijepa polja, njive i mjesta.³⁷

Vrlo važna za austrijski plovni put je Kupa, no prilično je niska i ima dosta hridi koje čine plov na njoj opasnim.³⁸ Susreće se s Dobrom, koja dotiče iz Ogulinske regimente pod imenom Gyula te »pada u ponor«.³⁹

²⁴ Johann von Csaplovics, *Slavonien und zum Theil Croatien*, I., Pesth, 1819., 13.

²⁵ Ibid., 18.

²⁶ Magda, *Neueste*, 459.

²⁷ Hietzinger, *Statistik*, 99.

²⁸ Ibid.

²⁹ Seljan, *Zemljopis*, 134.

³⁰ Magda, *Neueste*, 459.

³¹ Hietzinger, *Statistik*, 87.

³² Demian, *Statistische Darstellung*, II., 26.

³³ Hietzinger, *Statistik*, 86.

³⁴ Ibid., 99.

³⁵ Ibid., 101.

³⁶ Seljan, *Zemljopis*, 134.

³⁷ Johann von Csaplovics, *Topographisch – statistisches Archiv des Koenigreich Ungarn*, dio I., Wien, 1821., 109.

³⁸ Hietzinger, *Statistik*, 88.

³⁹ Ibid.

Wasserreiche Korana pravi mnoge raskošne vodopade na svom putu⁴⁰, a nastaje iz potoka Plitvice i »vodenih žila« (*Wasseradern*) »Mala – Reka, Lisztowacz i Czerna – Reka«. ⁴¹ Mnoge rijeke »puni« otapanje snijega s Velebita, a i izvori su im u planinama. ⁴² Takvo je porijeklo rijeka Zrmanje, Une, Like, Gacke, Mrežnice, Korane i potoka Klokot, Slunčica i Ričica, koji nastaju iz jednog ili više izvora zajedno. ⁴³ Uzmimo za primjer Ričicu koja »Ljutih, Cernu – Reku, Banicu i Suhaju potočiće u sebe primi.« ⁴⁴ Kada se u proljeće topi previše snijega, njihova korita ne mogu prihvatiti toliku količinu vode te poplave, a pogotovo su česti slučajevi takvih izlivanja Gyule kod Ogulina, Gacke kod Otočca i Ričice kog Gračaca, »budući da ponori njegovi Našica i Koverči veću njegovu vodu najedanput primiti nemogu.« ⁴⁵ Nekada poplave traju cijeli mjesec, dok, pak, u vrijeme ljetnih mjeseci korita tih rijeka i potoka znaju potpuno presušiti. Tada stanovnici ostaju bez pitke vode pa moraju ići po nju do izvora udaljenih 3 – 4 sata. ⁴⁶

Sve rijeke u Karlovačkom generalatu imaju vrlo brz tok i zato prave vodopade na svom put. ⁴⁷ Od njih među rijeke koje se ulijevaju u more spadaju u Otočkoj regimenti Lika i Gacka, koje poniru u zemlju, te Zrmanja, koja izvire kod pećine Novakov kut ⁴⁸ u Ličkoj regimenti i jedina je rijeka koja na površini utiče u Jadransko more. Sve su te rijeke bogate ribom.

Izvor rijeke Like je blizu sela Medak, a putem u sebe prima pritoke Glamočnicu, Počiteljicu, Jadovu, Novčicu i Otošicu; kod Sv. Petra u Otočkoj regimenti ulazi u podzemnu špilju zvanu Ponor i »polog morske obale kod Zernovnice opet se ispod zemlje pokaže, gde i u more utiče.« ⁴⁹ Nadalje, Lika puni jedno jezero u kojoj visina vode doseže do 36 hvati (*Klafter*), a 6. prosinca 1803. je visina vode u njemu dosegla najviši stupanj od 1787. ⁵⁰

Kod Gračaca se nalazi 1000 rali (*Joch*) plodnih polja, a nastala su zahvaljujući 300 vrela koja onuda protječu. No, često su i dva puta godišnje poplavljena.

Od starih vremena su stanovnici bili zabrinuti zbog širenja močvara na prostoru današnje Vojne krajine. Još su Rimljani gradili kanale za odvodnju u Slavoniji, no kasniji vladari nisu poduzimali potrebne radove za daljnji razvoj i ulaganja te su zbog te nebrige i danas poplave pravilo. Današnja, pak, vlast želi isušivanje močvara, no to je projekt kojeg treba planirati dugoročno. Pozitivan primjer je rijeka Gacka. Godine 1806. je predložena izgradnja brane na njoj, 1814. se to pitanje opet aktiviralo i danas se radi na rješenju. ⁵¹

Plitvička su jezera nezaobilazan dio radova ovih autora. Hietzinger navodi da ih je osam te da ih puni voda koja dolazi s Plješivice. Četvrto jezero krase raskošan vodopad, dok je šesto jezero vrlo romantično jer se nalazi među borovinom. Sedmo je jezero puno stijena. ⁵² Demian također piše da ima osam jezera, voda im je svijetla i međusobno su povezani vodopadima. ⁵³ Seljan, jedini, donosi podatak da je jezera sedam i navodi njihova imena: Prošansko, Ciginovačko, Galovačko, Gradinsko, Kozjak, Milanovo i Kaludjerovo. »Manjim« jezerima smatra Okrugljak, Bakinovac, Cerno – jezero

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ J. A. Demian, *Statistische Beschreibung der Militaer – Graenze*, dio I., Wien, 1806., 25.

⁴² Srećko Božičević, *Hidrogeologija velebitskih tokova*, u *Velebit* (ur. Ž. Poljak), Zagreb, 1969., 29. – 30.

⁴³ Ibid., 24.

⁴⁴ Seljan, *Zemljopis*, 135.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Demian, *Statistische Darstellung*, II., 35.

⁴⁷ Demian, *Statistische Beschreibung*, 31.

⁴⁸ Seljan, *Zemljopis*, 134.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Hietzinger, *Statistik*, 96.

⁵¹ Ibid., 99.

⁵² Hietzinger, *Statistik*, 95.

⁵³ Demian, *Statistische Darstellung*, II., 37.

i Novkovića – Brod.⁵⁴ Nadalje kaže da u svima ima pastrva te da osobito u lipnju i srpnju »ugodnu dražest oko ovde imade«⁵⁵, zbog čega je Plitvička jezera 1801. i 1827. »carska visost prejasni nadvojvoda palatin pohodio.«⁵⁶

ZAKLJUČAK

Etnografsko – topografsko – statističke studije iz prve polovine 19. stoljeća pretendiraju biti dio »znanosti«. Za razliku od putopisa koji je književna vrsta i čiji je cilj umjetnički oblikovati zapažanja, svrha ovih studija je, koristeći znanstvene metode, objasniti pojave i situacije o kojima pišu. »Znanstvenost« im jamči korištenje statističke metode pri analizama, ali i poznavanje povijesti. Vođeni mišlju da će njihovi radovi doprinijeti znanstvenom pogledu na društvo, autori žele pomoći procesu modernizacije zemlje. Naravno da svi podaci koje oni donose nisu u potpunosti vjerodostojni i nužno ih je najprije podvrgnuti kritičkoj obradi. No, ne smijemo zbog toga odbaciti ovakve studije kao nevrijedan materijal za analizu. Sve one svjedoče o težnjama onovremenih državnih dužnosnika i intelektualaca da doprinesu razvoju »znanosti«, te su uz povjesničarima koji se bave ekohistorijom i historijom mentaliteta istodobno vrlo vrijedan materijal i geografima, socijalnim antropolozima i historijskim sociolozima.

SUMMARY

The article talks about representations and analyses of rivers of Croatia in ethnographical – topographical – statistical studies from the first half of the 19th century. Studies from Hapsburg Monarchy also contain information about Croatian regions. Their authors have influenced authors from our country, like Dragutin Seljan. He was the first Croatin writer who applied models from Europe in his work.

⁵⁴ Seljan: *Zemljopis*, 136.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

Ekonomaska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Volumen VIII. / Broj 8
Zagreb - Samobor 2012.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb
tel.: +385/1/61-20-148, fax: +385/1/61-56-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Međunarodni istraživački projekti: »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« (voditelj prof. dr. sc. Drago Roksandić) i Triplex Confinium - »Hrvatska riječna višegraničja« (voditeljica: doc. dr. Nataša Štefanec) Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Urednici / Editors-in-chief:

Hrvoje Petrić, Drago Roksandić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moaćanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Le Havre-Pariz, Francuska*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Cambridge, UK*), Goran Đurđević (*Zadar*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Halil Inalcik (*Ankara, Turska*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordan Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Burlington, VT, SAD*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek*)

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN:

1845-5867

Tisak i prijelom/ Layout and print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2012.

Adresa uredništva / Mailing adresss:

Hrvoje Petrić (urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH i Koprivničko-križevačke županije i Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport Zagreb

Na naslovnici / Cover:

Morfološke promjene ušća Mure (Goran Šafarek)

 Meridijani
IZDAVAČKA KUĆA

Izdano u Hrvatskoj, za nakladnika Petra Somek